

1215 Magna Carta'dan 1381 Köylü İsyanına İngiltere'de Vergiler¹ ve Vergileme Yetkisi

Taxes and the Power of Tax From 1215 Magna Carta to 1381 Peasant Revolt in England

Zeynep AĞDEMİR^a

MAKALE BİLGİSİ

<i>Makale Geçmişi</i>	
Başvuru	31 Mayıs 2021
Kabul	25 Ağustos 2021
Yayın	27 Ekim 2021
Makale Türü	Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

1215 Magna Carta,
1297 Confirmatio Cartum,
1381 Köylü İsyanı,
Vergi,
Vergileme yetkisi,
Vergilerin meşruiyeti.

ARTICLE INFO

<i>Article History</i>	
Received	31 May 2021
Accepted	25 August 2021
Available Online	27 October 2021
Article Type	Research Article

Keywords

1215 Magna Carta,
1297 Confirmatio Cartum,
1381 Peasant Revolt,
Tax,
The power of tax,
The legitimacy of taxes.

ÖZ

1215 Magna Carta pek çok açıdan olduğu gibi mali açıdan da sıklıkla referans verilen bir metin olmuştur. 1215 Magna Carta, kendisinden önce ve sonraki mali gelişmeler ile birlikte incelediğinde, vergilerin emrionik olarak nasıl geliştiği, vergileme yetkisi konusunda verilen mücadelenin nasıl seyrettiği, vergilerin meşruiyeti gibi konuları anlamak için oldukça zengin tarihsel malzemeye olanak verir. Bu çerçevede çalışmanın amacı, 1215 Magna Carta'nın etrafında cereyan eden tarihsel süreci vergilerin kökenini anlamak, vergileme yetkisi ve vergilerin meşruiyetinin tarihsel olarak nasıl değiştiğini incelemektir. Bu bağlamda, mali açıdan önemli tarihsel uğraklar olduğu düşünülen 1215 Magna Carta, 1297 Confirmatio Cartum ve 1381 Köylü İsyanını kapsayan tarihsel süreç mali gelişmeler odağa alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma öncelikle 1215 Magna Carta'yı mali açıdan kapsamlı bir biçimde değerlendirmiş, 1297 Confirmatio Cartum ile Magna Carta ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. 1297 yılında 1381 yılına geçen süreçteki mali gelişmeler ele alınmıştır. Sonuç olarak vergilerin, vergileme yetkisinin ve vergilerin meşruluğunun anlaşılmasının kavramların değişen toplumsal süreçler içerisinde incelenmesi ile mümkün olduğu vurgulanmıştır.

ABSTRACT

1215 Magna Carta has been frequently referenced in many public finance studies. When viewed in conjunction with previous and subsequent fiscal developments, the 1215 Magna Carta gives a wealth of historical information on topics such as how taxes evolved, the conflict for the power of tax, and the legitimacy of taxes. In this context, the study's purpose is to comprehend the historical process that occurred around the 1215 Magna Carta, to comprehend the origins of taxes, and to investigate how the power of tax and legitimacy have changed over time. Historical events such as the Magna Carta of 1215, the Confirmatio Cartum of 1297, and the Peasant Revolt of 1381 are regarded as fiscal in this regard. The study began by evaluating 1215 Magna Carta from a fiscal standpoint, and then attempted to link 1297 Confirmatio Cartum to Magna Carta. The fiscal developments between the years 1297 and 1381 are examined. As a result, it has been emphasized that the understanding of taxes, the power of tax and the legitimacy of taxes is possible by examining these concepts in changing social processes.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The aim of this research is to look at the 1215 Magna Carta, not the year 1215, but the processes that led to it and the fiscal and social historical patterns that followed, in order to better understand the power of tax, the legitimacy of tax and some anecdotes about tax development.

Methodology

Focusing on the fiscal side of Magna Carta in the study, Huges J.F. and L. Oats's work has played an important role. Brayson, A, and Holmes G. complement this study, and it has been evaluated together with other studies on medieval finances and evaluated on financial developments before and after Magna Carta.

¹ Bu dönemde günümüzde zorunluluk ve süreklilik özellikleri olan vergilerden bahsetmek mümkün değildir. Kralın gelirleri zorunluluk ve süreklilik içermeyen etimolojik olarak da bunu gözlemleyebileceğimiz çeşitli unsurlardan oluşur. Çalışma bu farkı ayrıntılı olarak incelemektedir. Ancak buna rağmen yazı boyunca vergi benzeri gelirleri vergi olarak adlandırıyoruz. Bu tercihin sebebi vergi benzeri gelirler kavramının kullanımında yaşanacak zorlukla ilgilidir. Bu yüzden kullandığımız vergi kavramının günümüzdeki anlamından oldukça olduğunu ayrıca vurgulamak oldukça önemlidir.

^a Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Kırşehir, **E-Posta:** zeynepagdemir@ahievran.edu.tr, **ORCID:** https://orcid.org/0000-0001-8569-2672

▲ Yazarlar bu çalışmanın tüm süreçlerinin araştırma ve yayın etiğine uygun olduğunu, etik kurallara ve bilimsel atf gösterme ilkelerine uyduğunu beyan etmiştir. Aksi bir durumda Akdeniz İİBF Dergisi sorumlu değildir.

Findings

The revenues the king receives from his feudal privileges contain embryonic types of taxes. England, the country where the monarchy developed early, is an important area of study to understand the development of taxes. The king's desire to expand his feudal rights led to the use of taxes in ways similar to its modern meaning.

Taxes have been tried to be made permanent. The king's desire to use his feudal rights as taxes brought along discussions on issues such as the power of tax and the legitimacy of taxes. The taxation power of the king was limited to 1215 Magna Carta. However, kings appear to violate the 1215 Magna Carta frequently. This is why Magna Carta has often been a text that reminded the king. Although the legitimacy of taxes is based on canon law, the legitimacy of the king's tax claim has always been controversial. It has been said that it may be legitimate for the king to ask for taxes to ensure peace during the war period. There is a close relationship between the church and taxes. This relationship that the church established with taxes seems to be related to the fact that it filled the gap created after the collapse of the Roman Empire. The church has sometimes been the king's best adviser on taxes, formulating how the king can earn income. Sometimes he was the worst enemy of the taxes the king wanted to impose.

Despite canon law, the increased cost of wars and borrowing resulted in almost permitted taxes in peacetime. Besides, wars and the limitation of the right to taxation paved the way for the kingdom's finances to calculate their income and expenses. The increase in the taxation power of the Parliament caused the social segments outside the Parliament to be ignored. The 1381 Peasant Revolt is important in terms of showing that the legitimacy of taxation does not belong to the Parliament. Taxes and their legitimacy and the power of tax have changed continuously over the historical process.

Conclusion and Discussion

The origin of taxes has been the money sought in the form of non-compulsory and non-continuous assistance. The attempts of kings to expand their power through taxes raised, among other things, the question of who will have the power in taxation. The King's pushing the Parliament financially resulted in agreements such as 1215 Magna Carta and 1297 Confirmatio Cartum.

Another issue raised by the 1297 Confirmatio Cartum is the legitimacy of taxes. The power of tax should be in Parliament, but in what cases will the king's tax claim be considered legitimate? The legitimacy of taxes was based on Roman Church Law. In order to keep the peace, the king may demand taxes in case of war, but the king can also abuse this right and sustain the taxes on the pretext of war. 1297 Confirmatio Cartum states that the king must receive taxes in accordance with the common interest so that the king does not exploit the state of war, but both the unidentifiable common interest and the increasing weight of the costs of war in the next century brought taxes that were sustained in peacetime. After 1297, the king tried to find

various ways to persuade the Parliament about taxation. Increasing expenditures due to wars, limitations on the taxation power of the king, and borrowing led to the development of the registry system of the kingdom's finances, thus the kingdom's finance began to be structured. At the end of the 14th century, the increasing costs of war brought forth continuous and peacetime taxation. Among many other reasons the Parliament's request for the chief tax from the poor led to the Peasant Revolt of 1381, the revolt showed that the approval of taxes by the Church and the lords was not sufficient to ensure the legitimacy of the tax. It seems that taxes, the power of tax and the legitimacy of taxes take different forms according to the social balance of power, not by various agreements.

1. Giriş

Modern mali yapı içerisinde vergiler, zora dayalı ve kamu hizmetlerinin karşılığı olarak alınan, kanuna dayanması gereken ve süreklilik içeren devlet geliridir. Vergilerin modern halini alması kadim mücadelelerin ürünü olmuştur. Bu mücadelenin biçimi her coğrafyada farklılıklar gösterse de vergilerin kanuniliğine veyahut kralın vergileme yetkisinin sınırlanmasına ilişkin ilk vurgu 1215 Magna Carta'da görülür. 1215 Magna Carta'nın 12. Maddesinde "vergiye rıza ilkesi" ve "temsilsiz vergi olmaz" ilkesi bulunmaktadır (Gözler, 2009: 367). Bu bağlamda, William Shakespeare'in *Kral John'un Yaşamı ve Ölümü* eserinde yaptığı tersine², 1215 Magna Carta metni maliye disiplini sıklıkla atf verilen bir konu haline gelmiştir. Bu tarihi belge, demokrasi ile bütçe hakkı³ arasında ilişkiyi gösteren (Uluatam, 2014: 135) ve vergi isyanları devrini açan bir metin (Gök, 2007: 151) olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan, mali yazında sıklıkla bahsedilen bu metin, öncesi ve sonrasında gerçekleşen tarihsel olaylar ile birlikte alınrsa vergileme yetkisi, vergilerin meşruiyeti ve vergilerin embriyonik biçimlerini anlamak açısından oldukça zengin bir kaynak olarak da değerlendirilebilecektir. Diğer yandan, 1215 Magna Carta'yı biraz daha geniş bir tarihsel süreç içerisinde ele almak bize mali kavramların zaman içinde değişen ve dönüşen halleri olduğunu kavramak için de faydalı bir perspektif sunacaktır. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı 1215 Magna Carta metnini, 1215 yılı ile değil, kendisine neden olacak süreçler ve sonrasında gerçekleşen mali ve toplumsal tarihsel örgülerle birlikte ele almak, böylelikle vergileme yetkisi, vergilerin meşruiyeti ve vergilerin gelişimine dair bazı anekdotları daha belirgin hale getirmektir. Dolayısıyla çalışma, öncelikle 1215 öncesinde İngiltere'de toplumsal ilişkilerin genel hattına dair daha çok devletin biçimlenişi üzerinden bir anlatı ile başlamıştır. Ardından, vergilerin günümüzdekinden oldukça farklı bir anlam ifade ettiği bu dönemde, vergi yerine kullanılan kavramların anlamları ve içerikleri, kral ve vergi ödeyiciler arasındaki ilişkiler Magna Carta'dan 1297 *Confirmatio Cartum*'a ve 1381 Köylü İsyanına kadar serimlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak ise verginin embriyonik gelişimi, verginin meşruiyetini aldığı kaynakların ve vergileme yetkisinin değişen biçimleri değerlendirilmiştir.

² Bu konuda oldukça ufuk açıcı bir yazı için bkznz. Yerli (2018).

³ Bütçe hakkı "devletin nerelere ne kadar harcama yapacağı ve bu harcamalar için halka ne gibi yükümlülükler yükleyeceği konusunda,

halkın ya da onun adına karar vermeye yetkili organların söz sahibi olmaları" tanımlanmaktadır (Yılmaz ve Biçer, 2010: 206).

2. 1215 Magna Carta'ya Giden Süreç: Onaysız Vergi Olmaz

Almanya, Fransa ve İtalya'da monarşi, feodal tehlike altında iken, İngiliz monarşisi feodal tehlikeler karşısında daha güçlü durmuştu. I. William (William The Conqueror-1066-1087), Henry Beauclerk (I. Henry, 1100-35) ve Plantagenet Henry (II. Henry, 1154-1189) İngiliz monarşisinin kurulmasına en fazla katkı koymuş krallardı. Yaptıkları uygulamalar benzerdi: Feodal anarşinin etkilerine karşı merkezi bir otorite inşa etmek. I. William, Anglo-saksonlar ve Norman unsurlar arasında bir denge kurmaya, toprak mülkiyetine bağlı olarak gelişen feodalizmin İngiltere'de kök salmasına, ancak bunu yaparken yerel güçlerin ve yerel yargının kontrolsüz bir biçimde gelişmesini engellemeye çalışmıştır (McKechnie, 1914: 6-7). I. William tarafından başlatılan monarşi inşa süreci diğer krallar tarafından da devam ettirilmiştir (McKechnie, 1914: 9).

Normanların kurmaya çalıştığı feodal yapı, Anglo-sakson kurallara ve uygulamalara dayanarak yapılandırılmıştır. Ancak William'ın denge politikasına uygun olarak, büyük *earldom*⁴'lar bölünmüş ve Anglo-sakson *earl*'leri de dikkate alınarak yeni *earldom*'lar oluşturulmuştur. Kara Avrupası ile karşılaştırıldığında İngiltere'de feodal beylerin geniş yetkileri yoktur. Kara Avrupası'nda kontun toprakları üzerindeki egemenliği güçlü iken, *earl shire*⁵'in üzerindeki egemenliği parçalıdır. Kıta Avrupası'nda feodal beylerin kale inşa ettirme, savaşa girme, para bastırma ve belli sınırlılıklarda da olsa yargılama hakları bulunmakta iken İngiltere'de feodal bey yargılama konusunda üst lordun yetkisinin dışında karar alamamaktadır. Üstelik davaların daha çok *Curia Regis*'te (*King's Court*- Kralın Mahkemesi) görülmesi teşvik edilmiştir (McKechnie, 1914: 8). Norman ve ardından gelen Angevin krallarının monarşiyi inşa etmek için üç temel ilkeyi izledikleri söylenebilir. Öncelikle krallar feodal haklarını sonuna kadar kullanarak savaşlar için finansal kaynak yaratmak, politik desteklerini arttırmak ve isyanları bastırmak için çabalamışlardır. İkinci olarak ilkel biçimde yapılandırılmış idari yapıyı feodal ilişkileri içine alacak biçimde yapılandırmışlardır. Son olarak güçlerini sağlamlaştıracak yapılar olan *Curia*'lar (kral mahkemeleri) kurmuşlardır (Holt, 2015: 52).

Kraliyet maliyesi ise kralın egemenliğini pekiştirmesinin önemli bir aracı olmuştur. Öyle ki I. Henry etkisini İngiltere'nin her bölgesinde hissettirebilmek için kraliyet gelirlerinin kaynağı olan Hazineyi (*Exchequer*) etkin bir biçimde kullanarak, bugüne kadar ulaştığı 1130 *Pipe Roll*⁶'de ile kraliyet gelirlerini kayıt⁷ altına almıştır. Aynı zamanda, I. Henry önceden baronlardan oluşan *Curia Regis*'i kendi isteğine göre yeniden yapılandırmış, (McKechnie, 1914: 9), burayı maliye bürosu olarak

kullanmıştır. Böylelikle *Curia Regis*, krallığın idari, adli ve mali merkezi halini almıştır. *Pipe Roll*'lar revize edilmiş, kraliyet yargı organları daha düzenli bir biçimde kontrol edilmiş, *sheriff*'ler de yer yer cezalandırılarak denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Yerel mahkemeleri kontrol altında almak için buradaki davalarının kral mahkemelerine (*Curia*) çağırılması veya bu profesyonel yargıçlardan önce *Curia*'nın komitelerinden oluşan *King's Bench and Common Pelas*'e havale edilmesi istenmiştir. Yine benzer saiklerle, Henry döneminde tüm davaların kral mahkemesindeki kararlara referansla alınması, daha sonraki süreçte davalara göre kraliyet kararları çıkarılması (*the writ system*) uygulamasına gidilmiştir. Böylelikle hazine sadece para cezaları ve mahkeme ücretleri ile dolmakla kalmamış, böylelikle büyük baronların gücü yerel mahkemelerin kraliyet yargısına çekmek yoluyla baskılanmıştır (McKechnie, 1914: 11-12). Diğer yandan, II. Henry *scutage*⁸'i yeniden değerlendirmeye almış, feodal para cezalarını yükseltmiş veya değiştirmiş, feodal vergileri profesyonel ordu düzenleyecek şekilde kullanmaya çalışmıştır. Hubert Walter'in⁹ fikriyle feodal ayrıcalıklardan elde edilen iltizam gelirlerini artırmayı denemiş, kraliyet ormanlarının sınırlarını genişleterek, orman kanunları ihlallerinden gelir elde etmek için ormanları sıkça denetlemiştir (Holt, 2015: 63-64).

II. Henry bu çerçevede monarşinin yapılanmasında bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Ancak bu durum II. Henry'nin hanesi için hem bir şans hem de bir şanssızlığı beraberinde getirmiş, Magna Carta'nın hedeflerinden biri oğlu John (1166-1216) ile kendisi olmuştur (Holt, 2015: 62). II. Henry'nin bahsi geçen politikalarına feodal tepki 1173 isyanı ile verilmiştir. Her ne kadar bu isyan bastırılmış olsa da monarşiye karşı özgürlük mücadelesinin fitili ateşlenmiştir. Magna Carta da kral ve feodal güçler arasında süregiden mücadelenin bir uğrağı olmuştur. Ancak şunu eklemek gerekir ki John'un babasının aksine hem Kilise hem de tebaası ile arasındaki uzlaşmazlığı gittikçe sertleştiren bir politik hat izlemesi, feodal güçlerin 1173 yılında olduğu gibi başarısız olmasını engellemiştir. Tüccarlar ve köylüler John'un ağır vergileri altında ezilirken, Papa ile her çekişmede, her aforoz durumunda John'un İngiliz Kilisesi'nin mallarına el koyması Kilise ilişkileri de kötü etkilemiştir. 1213 yılından sonra Papa ile yaşanan gerginlik hem İngiltere'yi hem de İngiliz Kilisesini büyük tehlike altına sokup, 1214 yılında John'un Fransa ile girdiği savaşı kaybetmesi ve popülerliğini yitirmesi John'a yönelen tepkilerin açığa çıkması için uygun bir zemin yaratmıştır (McKechnie, 1914: 49-51). Brayson'a göre (2013: 26) ise Magna Carta'yı tetikleyen süreç önemli ölçüde İngiltere'de süregiden savaşlar olmuştur.

⁴ Earl, İngiltere'de en üst lord'a verilen addır. Earldom ise earl'ün feodal hakları çerçevesinde hükmettiği bölgeye verilen addır.

⁵ *Shire*, I. William döneminde oluşturulan temel idari birimdir. *Parish* ise en küçük dini idari birimdir. *Shire*'i yönetenler *sheriff* ismi verilmiş, *sheriff*ler kral adına atanmaktadır ve genellikle soylulardan oluşmaktadır (Loades, 1997: 111-113).

⁶ *Pipe Roll*, finansal ve idari kayıtların tutulduğu en eski belgedir. İsmi tahminen rulo kâğıt olarak kullanılan koyun postunun (*sheepskin*) rulo halinde ve depolandığı yerin biçiminden (*resemble a stack of pipes*) gelmektedir (Britannica, 2021a). "*Pipe*" boru ve "*roll*" rulo olarak çevirmemiz hatalı olmayacaktır.

⁷ İngiltere'de 12. Yüzyıl vergilerine dair kayıtlara internet aracılığıyla bile ulaşmak mümkündür. ([https://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-](https://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/research-guides/taxation-before-1689/#2-taxes-in-the-medieval-and-early-modern-periods)

[your-research/research-guides/taxation-before-1689/#2-taxes-in-the-medieval-and-early-modern-periods](https://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/research-guides/taxation-before-1689/#2-taxes-in-the-medieval-and-early-modern-periods)). İngiltere'de monarşinin görece erken tarihlerde kurulmaya başlaması ve Hazinesin kralın gücünün bir aracı olarak kullanılması, İngiltere'de mali kayıtların bu kadar eski tarihlere gitmesinin ve mali kayıtçılığı anlamamızı sağlar.

⁸ Şövalyelik bedeli için alınan bir yardıma (*aid*) verilen isim *scutage*'dir (Hughes ve Oats, 2007: 82). İlerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir.

⁹ Hubert Walter'in Catenbury Başpiskopsu olduğunu burada söylememiz gerekiyor. Kilise ile vergiler arasında oldukça sıkı bir ilişki olduğunu ilerleyen bölümlerde de göreceğiz.

Normady'nin tekrar fethi sırasında John ve baronlar arasındaki çatışma iyice kızışmıştır (Brayson, 2013: 26).

Peki John, neden ağır vergiler koymak zorunda kalmıştır? John'u finansal olarak zorlayan üç gelişmeden bahsedilebilir. Birincisi 1204 yılında Normandy'nin kaybedilmesidir. Bu toprak kaybı krallığın bu bölgeden elde ettiği gelirlerin de kaybedilmesine neden olmuştur. İkinci sebep, II. Henry'den 14. yüzyıla kadar sürekli bir biçimde devlet mekanizmasının gelişmesi, artan bürokrasinin (*paid officials*) beraberinde önemli bir maliyet getirmiş olmasıdır (Hughes ve Oats, 2007: 77). Başka bir deyişle McKechnie'nin (1914) İngiltere'de kralın monarşinin yapılanması olarak anlattığı süreç beraberinde belirli maliyetler de getirmişti. Diğer yandan, John, kardeşi Richard ve öncülleri gibi kale korumalarının güçlendirilmesi gibi yüksek maliyetli politikalara devam etmişti. Richard'ın öncülüğünde 3. Haçlı Seferinin olağanüstü ek maliyetleri de düşünüldüğünde, John'a tahmin edildiğinden daha az kaynak kalmıştır. Böyle olunca John gelir elde etmek için vergileri sonuna kadar kullanmaya ve yeni vergileme yoluna gitme durumunda kalmıştır (Hughes ve Oats, 2007: 77). John'un bu yolları seçmesinin sebeplerinden birinin hem kendisinin hem de abisinin döneminde devlet maliyesinin temel figürlerinden olan hem de gelir yaratma konusunda yenilikçi yöntemlerde ustalaşmış Hubert Walter'ın hayatını kaybetmesi ile ilgili olduğu da iddia edilmiştir (Hughes ve Oats, 2007: 77-78). Hughes ve Oats'a göre (2007: 78) bu koşullar çerçevesinde John'un peşinden koştuğu mali amaçların kızgınlık yaratacağı ve bu şikayetlerin Magna Carta ile kendini göstermesi hiç şaşırtıcı görünmemektedir. Hem McKechnie'nin (1914) hem de Holt'un (2015) söylediği gibi kral ve feodal güçler arasındaki çatışmanın kıyıya vurduğu yer John'un iktidar dönemi olmuş gibi görünmektedir.

Peki John'un gelirleri neydi ve John hangi vergilerin sınırını zorlamıştı? Bu çerçevede kraliyet gelirlerini incelemek Magna Carta'yı anlamak için oldukça faydalı olacaktır. 12. yüzyılda krallık gelirleri genellikle olağan ve olağan üstü gelirler olarak ikiye ayrılmaktadır. Olağan gelirler:

-*Sheriff*'lerin kralın topraklarını işleme ve yerel mahkeme cezalarını tahsil etme hakkı dolayısıyla ödedikleri sabit miktarlı iltizam gelirleri¹⁰ (*the country farm*) başka bir deyişle kralın kendi topraklarından ve yargılama hakkından elde ettiği gelirler,

-Krala kanunlara aykırılık nedeniyle ödenen para cezaları (*fines/amerements*),

-Kent gelirlerinin toplanma hakkının verilmesi yani kent iltizamı aracılığıyla alınan gelirler (*firma burgi*) (Hughes ve Oats, 2007: 81),

-Feodal ayrıcalıklardan yani, feodal toprakların el değiştirmesinden (*relief*), evliliklerden (*marriage*), bazı

feodal toprakların koruyuculuğundan (*wardship*) ve feodal ihlaller nedeniyle krala geri dönen topraklardan (*escheat*) elde edilen gelirler,

-Kralın mahkemesinde yargılanma, davanın ertelenmesi vb. ayrıcalıklardan yararlanmak için krala verilen paralar,

- Kraliyet ormanları gelirleri olarak sıralanabilir (Hughes ve Oats, 2007: 82).

Kraliyet ormanları kralın önemli bir gelir kaynağıydı, krala bir yandan yiyecek tedarik ederken, bir yandan da orman kanunlarının işletilmesi krala para ceza gelirleri sağlamaktaydı (Meredith, 1939: 70-71). Kral, toprakların bağış, miras veya başka nedenlerle el değiştirmesi durumunda bu işlemler üzerinden gelir elde etmekteydi (*relief*). Toprak sahibi bir kadın veya erkeğin kralın düşmanı olan biri ile evlenmesi onu kralın vassalı yapacağından, evlilik kralın izni ile gerçekleşiyor evlilik izni karşılığında krala ödeme (*marriage*) yapılıyordu. Toprak sahibinin yaşından dolayı topraklarını işletmemesi, gerekli koşullar sağlanana kadar toprağın kralın koruyuculuğunda kalmasına, dolayısıyla krala gelir sağlıyordu (*wardship*). Diğer yandan topraklar feodal hukuka aykırı olarak işletilirse, topraklar kral devrediliyordu (*escheat*) bu da kral için bir gelir unsuruymuştu (McKechie, 1914: 59-63). *Firma burgi* kentlerden elde edilen iltizam geliri için kullanılmaktaydı. Kentlerden (*borough*) elde edilen geçiş ücretleri, rant, krala dönen topraklardan elde edilen gelirler (*escheat*), yargı gelirleri, feodal haklar, kral ve *earl* arasında bölüşülmekteydi. Kral bu gelirlerden üçte birini *earl* ile paylaşmaktaydı (Tait, 1968: 141). 1066 yılında Huntingdon'da, yargı gelirleri, değirmen gelirleri¹¹, geçiş ücretleri ve diğer gelirler toplam 45 pound'tur, bu miktarın 30 pound'u krala bırakılmıştır. Bu gelirlerin toplanmasında *firma burgi* ifadesi kullanılmıştır (Tait, 1968: 144).

Olağan dışı gelirler, her yıl tahsil edilmeyen ve olağan gelirlerin harcamaları karşılamadığında başvuru alan gelirlerdir. Bunlar:

-kralın, askerlik hizmeti vermek zorunda olanlardan aldığı şövalyelik bedeli (*scutage*)¹²,

-*carucate*¹³ adı verilen, saban ile sürülen topraklar üzerinden alınan *carucage* isminde toprak vergisi

-kentlerden ve kral topraklarından alınan *tallage*¹⁴ adında bir toprak vergisi,

-*dona*¹⁵ veya *auxilia*¹⁶ olarak adlandırılan Yahudi veya diğer tefecilerden, piskopos ve din adamlarından alınan paralar,

-durağan olmayan mallardan alınan vergiler,

¹⁰ Bu durum bize kralın otoritesinin idari ve hukuki olarak genişlemesinin maliye ile ilgisini de anlatmaktadır.

¹¹ Köylüler, ürünlerini işlemek için lordun değirmenini kullanmakta ve bu hizmet karşılığında ödeme yapmaktaydılar.

¹² Orta Çağ İngilizcesi, Latince *scutum scutagium*'dan gelen zırh (*shield*) anlamındadır (Merriam-Webster, 2021a).

¹³ Osmanlı'daki çiftte benzerdir. Çift, reaya ailesinin bir çift öküz ile sürebildiği toprak parçasıydı. Çift-resmi bu toprak üzerinden alınan vergiydi.

Latince *carruca* saban sürmek (*plow*) anlamına gelmektedir (Merriam-Webster, 2021b).

¹⁴ Anlamı kesmek olan Anglo- Fransız kelime *tailles*'dan gelmektedir (Merriam-Webster, 2021c). Fransa'da toprak verginin ismi de *taille*'dir. *Tailor* (terzi), yine aynı kökten türemiştir (Merriam-Webster, 2021c).

¹⁵ Latince gelen *domina*'dan türemiş Anglo-Fransız bir kelime, kadın efendi (*master*) anlamındadır, ev anlamına gelen Latince *domus*'a benzerlik göstermektedir (Merriam-Webster, 2021d).

¹⁶ Latince *auxiliaris*, *auxilium*'dan gelmekte ve yardım (*help*) anlamındadır yine Latince *augere* yükseliş (*increase*) anlamına yakındır (Merriam-Webster, 2021e).

-1208-1214 yılları arasında John'un kiliseden aldığı paralar (Hughes ve Oats, 2007: 82; Hughes, 2010: 95-97; Meredith, 1939: 70-73),

- Gümrük vergileri- Her ne kadar gümrük vergileri organize bir biçimde 1275 yılından sonra toplanıyor olsa da John döneminde de (1199-1216) tüccarlardan gümrük vergisi alındığı bilinmektedir- (Barrat, 1996: 838),

- Kralın gezileri sırasında maiyeti ve kendinin ihtiyaçları için çeşitli malları düşük fiyat ödeyerek veya hiç ödeme yapmadan alması biçiminde uygulanan *purveyance*¹⁷(Meredith, 1939: 70) olarak sıralanabilir.

Norman işgali öncesinde Sakson döneminde toprak ve servet üzerinden alınan *The Danegeld*¹⁸, Norman işgali sonrasında *tallage* olarak kullanılmıştır (Meredith, 1939: 70-71). *Purveyance* ise kralın, tebaasının mülkiyetine çeşitli biçimlerde el koyabilme yetkisi olması bakımından vergilerin embriyonik hali olmuştur (Meredith, 1939: 70-71). Keza kralın tebaasından istediği dolaylı ve dolaysız vergilere benzer paraların vergilerin bugünkü anlamından çok uzak olduğunu, zora dayalı olmadığını ve süreklilik içermediğini söyleyebiliriz (Dietz, 1964: 11). Gümrük vergilerine gelince yarı ulusal düzeyde bir uygulamasının olduğu görülmektedir. Gemilerin limandan ayrıldığında alınan oranı spesifik olarak belirtilen *lastage*¹⁹'ın 1130,1155-56, 1157-58, 1158-1159, 1171-72 *Pipe Roll*'larda ve 13. Yüzyılda uygulandığı bilinmektedir. Tahsil edildiği kentler ise deniz kıyısında olan Exeter, Hasting, Bosham ve Sandwich gibi bölgelerdir (Gras, 1912: 129-130). İthal edilen ticaret mallarından alınan *scavage*²⁰ ise William'ın İngiltere'yi işgalinden beri görülen bir vergi olmuştur. *Scavage* dış ticaret düzenlemeleri ile alınmakta ve krala ödenmektedir. *Lastage*'in tersine genel olarak uygulanmamakta, Londra ile sınırlı bir alanda tahsil edilmiştir (Gras, 1912: 133-134). Krallık gelirleri özet olarak krallık demesne gelirleri, (b) feodal ayrıcalıklar, (c) dolaylı ve dolaysız vergilere benzer çeşitli paralardan oluşmaktadır (Meredith, 1939: 70-71). Kralın olağan ve olağan olmayan gelirlerini Tablo 1'den izleyebiliriz, böylelikle vergi benzeri gelirlerin kralın feodal haklarının dışında aldığı gelirler olduğunu görebiliriz. Ayrıca vergilerin gümrük vergilerini dışarıda bırakırsak neredeyse hepsinin dolaysız vergiler olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır.

John gelirlerini yükseltmek için üç farklı yola başvurmuştur. Öncelikle *scutage* ve krallık çiftlik gelirlerini yeniden değerlendirme yoluyla artırarak, *scutage* ve *tallage*'in oranını yükselterek ve kilisenin gelirlerine el

koyarak (Hughes ve Oats, 2007: 83). Peki John, *scutage*'ı nasıl kullanmıştır? Bu çerçevede *scutage*'in John öncesi izlediği gelişime bakmak faydalı olacaktır.

Tablo 1. John Döneminde Olağan ve Olağan Olmayan Gelirler

Olağan Gelir	Olağan Olmayan Gelir
Krallık çiftlik gelirleri	<i>Scutage</i>
Para cezaları	<i>Carrucage</i>
Feodal ayrıcalıklar (<i>relief, marriage, wardship, eschact</i>)	<i>Tallage</i>
Kraliyet orman gelirleri	Yarı ulusal gümrük vergisi
Firma burgi	<i>dona /auxilia</i>
Kraliyet ayrıcalıkları için alınan gelirler	<i>Purveyance</i>
	Kiliseden alınan gelirler

Kaynak: Hughes ve Oats, 2007: 81-83; Meredith, 1939: 70-73; Barrat, 1996: 838.

Mitchell, *scutage*'in üç aşamadan geçtiğini söylemektedir. Birinci aşama II. Henry (1133-1189) dönemine kadar olan süreçtir. Burada kral *scutage*'ı kendi vassallarından (*chief in tenant*) şövalyelik hizmeti olarak veya kralın tespit ettiği *scutage* miktarı olarak talep etmiştir²¹. *Scutage*'e dair ikinci aşama I. Richard dönemine (1157-1199) denk gelmiştir. Önceki yüzyılın yarısında tam teşkilatlı bir şövalyenin maliyetleri artmaya başlamış, 20s.²² ve 40s. *scutage* krallığın masrafını karşılayamaz olmuştur. Böyle olunca hazine şövalyelik hizmeti vermeyen vassallardan *scutage* miktarından daha yüksek bir miktar para cezası (*fine*) alma yoluna gitmiştir. Para cezası, *scutage*'in yerine geçmemiş, vassallar için üçüncü bir alternatif olmuştur (Chew, 1922: 322). Yani böylelikle askeri yükümlülükler hizmet olarak yani *servitium debitum* biçiminde, *scutage* olarak veya para cezası olarak ödenebilecektir. II. Henry ve I. Richard *scutage*'i krallık üzerinden alınan feodal bir vergi haline getirmiş, John döneminde ise *scutage* zaman zaman düzenli bir hal almıştır (Chew, 1922: 323). *Scutage* miktarı, genel olarak şövalyenin günlük ücretine ve geleneksel olarak yıllık şövalyelik hizmetine denk gelen miktarla ilişkili olarak belirlenmiştir. 12. yüzyılda 40 günlük şövalyelik hizmeti için günlük 8d. ödenmektedir (Hooliste, 1960: 577). II. Henry'nin son dönemlerinde Richard ve John dönemlerinde günlük 1, 2, ve 3s. olarak belirlenmiştir (Hooliste, 1960: 578). 12. yüzyıl boyunca hem şövalyelik ücreti hem de şövalyelik hizmetinin uzunluğu oldukça değişken olmuştur (Hooliste, 1960: 579). II. Henry döneminde günlük 6p. altmış gün askerlik hizmeti standart dolarak 30s olarak belirlenmiştir (Hooliste, 1960: 585) John ise *scutage*'i 40s.'ye kadar yükseltmeye çalışmıştır (Hooliste, 1960: 586). Tablo 2'de John'un *scutage*'i

¹⁷ *Purveyance*'in 14. Yüzyıldaki anlamı tedarik (procuring) (Merriam-Webster, 2021f).

¹⁸ Norman işgali sonrasında topraktan alınan vergi için *The Danegeld* yerine neden *tallage* kullanıldığını *Danegeld* kelimesinin kökeni bize anlatabilir. *Danegeld* kelimesinde, "*Dane*" *Danish*'ten türemekte, "geld" ise eski İngilizce "ödeme" (*payment*) veya "haraç" (*tribute*) anlamına gelmektedir, yani kelime Danimarka'lılara verilen ödeme veya haracı ifade etmektedir. II. Ethelred (978-1016), Danimarka'lı istilacılara karşı krallığı korumak için istilacılara ödeme yapmayı düşünmüştür, kelime bu döneme aittir (Merriam- Webster, 2021g). *Danegeld* yerine *tallage* kelimesine geçiş ise muhtemelen Normanlaşma süreci ile ilgili olabilir, diğer yandan artık verginin Danimarkalılar için değil de kral için alınması da sebeplerden biri olarak düşünülebilir. *Tallage* olarak kullanılmasının muhtemel sebebi ise toprak veya servetin bir kısmı krala verilmesi bir şekilde "kesilmeye" benzetilmesi kaynaklı olabilir.

¹⁹ Orta Çağ Fransızcasında *lastage, lestage*, bir geminin denge düzenleyicisi anlamındadır (*ballast of a ship*), eski Friz *hlesta* yüklemek

(*load*) ve Orta Çağ Flemekçesinde *lasten* yüklemek (*load*) kökeninden gelir (Merriam- Webster, 2021h).

²⁰ Orta Çağ İngilizcesinde *skawage*, Eski Kuzey Fransızcası *escauwage*'den -yani denetleme, teftiş'ten (*inspection*)- türemiştir bu kelimenin kökeni de Almanca *escauwer*'tan gelir- denetlemek-teftiş (*inspect*) (Merriam- Webster, 2021i).

²¹ Kralın savaş zamanında iki biçimde asker toplama hakkı vardı, birincisi kralın verdiği topraklar karşılığında şövalyelerin yılda 40 gün şövalyelerin savaşa katılma zorunluluğu, ikincisi feodal bir hak olarak askere gidebilecek durumda olanların çağırılmasıydı. Bu iki durum ordu için yeterli olmuyordu (Holmes, 1962: 74).

²² s şilin, d pense, m mark, bir markın üçte ikisi 20 şilin, bir pound 240 pense.

yükseltmesinin sebebi savaşlar olarak görülmektedir (Hughes ve Oats, 2007: 89).

John'un gelirini artırmak için izlediği diğer bir yol, krallık çiftlik gelirlerini (*country farm- firma burgi*'ye benzer) artırmaya çalışmak olmuştur. Krallık çiftlik gelirleri olağan gelirlerin temelini oluşturmaktadır, her *sheriff*'e *shire*'da bulunan toprakların rantını toplama hakkı belli bir ödeme karşılığında verilmektedir²³. 1189 yılından bu yana Richard ile birlikte krallık çiftlikleri en yüksek bedeli ödeyen *sheriff*'e verilmiştir. Kralların krallık çiftliklerinden daha fazla gelir elde etme yolu, II. Henry döneminde görüldüğü gibi iltizam bedellerini artırmalarıdır. John ise 1204 yılında krallık çiftlik gelirlerini yükseltmek için iltizamdan ek ödemeler istemiştir (Hughes ve Oats, 2007: 83-84).

Tablo 2. John Döneminde Şövalyelik Bedelleri (*scutage*)

Yıl	Miktar	Sebep
1204	20s	Philip Augustus ile savaş
1205	20s	Poitou ve Gascony işgali
1206	20s	Fransa işgali
1209	20s	İskoçya
1210	2m (26s 8d)	İrlanda
1211	3m (40s)	Galler
1214	3m (40s)	Potiou

Kaynak: Hughes ve Oats, 2007: 89.

John, krallık iltizamlarını çeyreğini ellerinde bulunduran önemli soyluları görevlerinden almış, yerlerine *bailivi* adı verilen krallık için çeşitli görevler yapmış kişileri getirmiştir. *Bailivi* adı verilen görevlilerden, eski sistemden farklı olarak *escheat* ve kralın elinde bulunan geçici topraklardan elde edilen gelirler ve yapılan masrafların tek tek hesaplanması istenmiştir. Başka bir deyişle, iltizamdan elde edilen kâr hesabını görmek talep edilmiştir. Ancak kraliyet bu hesabı tekrar değerlendirmeyi denememiştir. Bunun yerine *sheriff*, geleneksel iltizam miktarını, harcamalarını hesaplamakta ve buradan kârını bulmaktadır. John'un yeni iltizam sisteminin nasıl çalıştığına dair net bilgiler olmasa da artık iltizam sahiplerinin sadece gerekli ödemeyi yapıp krala karşı sorumlulukları biten finansörler olmak yerine, paraları kral tarafından ödenen harcama hesaplarını bildiren kişiler haline geldiği söylenebilir. Ancak John'un bu sistemle ek gelir elde etmiş olması oldukça şüpheli görünmektedir (Hariss, 1964: 534-536). Çünkü iltizam sisteminde kârlılığın düşmesi de nadir görülen bir durum değildir, çoğunlukla *sheriff*'ler enflasyon nedeniyle topladıkları paradan daha çok harcamak zorunda kalmışlardır. Muhtemelen Hubert Walter tarafından atılan bu fikir, krallık iltizam sahiplerinin vergilendirilmemiş kârlarını vergilendirme amacını taşımıştır (Hughes ve Oats, 2007: 85-86).

Tallage ise kralın kendi topraklarından ve kentlerden aldığı düzenli olmayan bir vergidir²⁴. Başka bir deyişle kralın kendi topraklarından elde ettiği geliri artırmanın bir yoludur. *Tallage*, *gracious aid*'e (makul nedene dayalı yardım veya "gereklilik" -*necessity*-) dayanarak ve *auxilium*'a paralel olarak vasallardan ve özgür kiracılar üzerinden alınabilmektedir (Hughes ve Oats, 2007: 91).

Kralın vergi isteyebilmesi Roma Kilise hukukuna dayalıdır. Roma Kilisesi ile vergileme arasında oldukça sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Keza "*Catholic*" kelimesi Roma İmparatorluğu Hıristiyanlığı kabul etmeden önce İmparatorluğun çeşitli bölgelerindeki vergi görevlilerine verilen "*Katholikos*"tan türemiştir²⁵. Roma İmparatorluğu çöktüğünde kilise vergi toplamaya devam etmiştir. St. Augustine²⁶ "*City of God*" eserinde yağmacılar (*robberies*) ile adil krallıklar arasında ayırım yapmaktadır. Her ikisi de üretken unsurlardan gelir almaktadır. Ancak yağmacılar topluma düşmanca davranırken, kralın gelir alması için kamusal bir hizmete ve bir meşruiyete ihtiyaç duyar. Yağmacıların kanunlara uyması gerekmezken, kralın uyması gerekecektir. Thomas Aquinas da Augustine'e atıfta bulunarak adil vergileme ile yasal yağma²⁷(*legal plunder*) arasında farkı açıklamaya çalışmıştır. Aquinas, Augustin'in "hırsızlık" tanımını alır, hırsızlık bir insanın özel mülkünü adil olmayan bir biçimde zora dayalı ve şiddet uygulayarak almak iken, kralın zora dayalı olsa bile bunu adalet ve genel çıkar dayalı olarak yapması yağma olmayacaktır. Özel mülkiyeti adalet sınırları dışında zora dayalı olarak gasp etmek yağmadır. Vergiler eğer genel çıkar için ve devlet hizmetleri için alınırsa hırsızlık değildir. Aquinas'a göre kral adaletinin koruyucusudur ve bunun karşılığını almalıdır. Vergiler kralın bakanlarının ücretlerinin bir toplamıdır. Prens bakanları, barışı sağlamak ve sürdürmek karşılığında vergiden pay alırlar. Vergiler, savunma, suç engelleme, iç barışı ve düzeni sağlamak için alındığında yasal olacaktır. Vergilerin kapsamı ise prens ve tebaası arasındaki sözleşmeye bağlı olacaktır, eğer bu amaçlar ve kapsam göz ardı edilirse o zaman vergiler bir yağma biçimini alır (Alt, 2019: 8-9). Görüldüğü gibi kralın feodal haklarının dışında gelir istemesi ancak savunma, suç engelleme iç barışı ve düzeni sağlama durumunda meşru görülmektedir. Kralın vergi talebinin ne zaman meşru olacağı ilerleyen bölümlerde görüleceği gibi çekişmenin odak noktası olacak, Thomist düşünce içinde de çeşitli ayrımlar doğacaktır.

Tallage de bu çerçevede yardım (*aid*) ile benzeşmektedir, tutarı anlaşmaya dayalı olarak belirlenmekte kralın acil bir sebeple para ihtiyacı olduğunda istenebilmektedir (Hughes ve Oats, 2007: 91). *Tallage* John döneminde oldukça sıkça uygulanmaya başlanmıştır. 1199-1200 yılında genel olarak, 1201 yılında ise belli bölgelerden tahsil edilmiştir. 1204 yılından sonra hem daha sık uygulanmış hem de kapsamı genişlemiştir. 1210 yılında kentlerden, kralın topraklarından, kırlardan toplanmaya başlanmıştır. Yahudilere 66,000 mark *tallage* konulmuştur. Hatta kroniklerde kralın Yahudileri hapsediği ve servetlerine el koymak için işkenceye maruz kaldıkları anlatılmaktadır. John dönemindeki son *tallage* 1214 yılında manorlara ve kentlere, papanın yasağından vazgeçmesi için ödenmesi gereken tazminat için 100,000 mark olarak istenmiştir (Hughes ve Oats, 2007: 91).

Taşınabilir mallar üzerine vergiler 12. Yüzyılda kadar pek kullanılmamıştır. Taşınabilir mallar, altın, gümüş tabak, takı ve hayvanlar olarak belirlenmiştir. 1201 yılında papa Kutsal

²³ İltizam olarak adlandırılabilir.

²⁴ Burada verginin konusu hakkında bir bilgi verilmemiştir.

²⁵ Burada Hubert Walter'ın bu dönem için önemli bir mali figür olduğunu hatırlamak oldukça önemlidir.

²⁶ Antik Çağda ve Orta Çağda özellikle günah, erdem ve özgürlük gibi konularda Batı Hıristiyan düşüncesini oldukça etkilemiş Katolik bir filozoftur (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021).

²⁷ Burada yasal yağma ile anlatılmak istenen kralın yağmayı, kraliyet gücüne dayanarak yasal gibi göstermesi olabilir. Metinde *legal plunder* ifadesi kullanılmıştır.

topraklar için yıllık gelirin kırkta birini yardım olarak istemiştir. Papa'nın yardım isteği piskoposluklar tarafından toplanmış, yardım ödemesine kral da gelirlerinin kırkta birini vermiştir. Yardım parası için her kişi esasında belirlenen formal bir hesaplama yöntemi olmamıştır. Yardım ödemesi kişi başına ve tahsil edilen yer üzerinden kaydedilmiştir. Bu vergi John döneminde 1204 yılında tüccarların mülkleri üzerinden alınan on beşte bir vergisinin (*fifteenth*) öncülü olmuştur. Daha sonra bu vergi gümrük vergisinin bir formu olarak uygulanmıştır (Hughes ve Oats, 2007: 93). Gras'a göre John'un 1203 yılında on beşte bir oranında vergi ile yaptığı şey eski gümrük vergilerinden farklı olarak *advalorem* esaslı dış ticaret üzerinden alınacak yeni bir vergi denemesidir. Bu verginin yeniliği eski gümrük vergilerinin tersine İngiltere'nin genelinden tahsil edilecek olmasıdır. Başka bir deyişle John, Fransa yüzünden gerçekleşen kaynak kaybını telafi etmek için düzensiz olan gelir kaynaklarını düzenlemekle kalmamış, ulusal ölçekli gümrük vergisi denemesi de yapmıştır (Gras, 1912: 143-144). 1203 yılında kiliseden ve baronlardan çeşitli oranlarda on beşte bir oranında vergiye benzer vergiler alınmıştır. John'un vergisinin buradaki yeniliği dönemin en yüksek aynı vergisinin 1207 yılında taşınabilir mallar üzerinden alınan on üçte bir vergisi (*thirteenth*) ile tahsil edilmesidir. John, *thirteenth* vergisini "gereklilik" söylemine uygun bir biçimde istemiştir. Ancak, John bu vergiyi ani bir finansman gereksinimi nedeniyle değil, gelecekte Fransa ile doğabilecek çatışmanın muhtemel finansman gereksinimine istinaden talep etmiştir. John baronları vergi için ikna etmiş, ancak konseyde piskoposlar vergilerin din adamları üzerinden alınmasına karşı çıksa da sonra vergiyi ödemeyi kabul etmiştir. Vergi 1188 yılındaki gibi toplanmış, ancak kentlere özel hakimler (*special teams*) gönderilmiş, 60,000 pound tutarında vergi tahsilatı yapılmıştır.

On üçte bir vergisi için ayrıca bir Hazine (*Exchequer*) oluşturulmuştur. Vergiye karşı çıkanların taşınır mallarına el konulmuş veya hapis cezası ile cezalandırılmışlardır. York başpiskoposunun vergiye karşı çıkması sonucunda hapsedilmeye zorlanmış ve topraklarına el konmuştur. "1207 yılında alınan vergiler feodal vergilemeden ulusal vergilemeye doğru önemli bir adımdır"²⁸. Çünkü bu vergi toprak üzerinden değil, mülk üzerinden alınmış, önceden olanın aksine spesifik bir ihtiyaç için talep edilmemiş ve vergi bazı din adamları dışında tüm sınıflardan istenmiştir. Verginin tahsilatını kral yargıçları kendi değerlendirmelerini esas alarak yapmıştır (Hughes ve Oats, 2007: 93-94). *Scutage*, *tallage* ve diğer feodal ödemeler tek sefer için istenip, tahsilatı uzun bir süreye yayılırken, 1207 yılında taşınır mallar üzerinden alınan bu verginin ivedilikle ve tamamıyla tahsil edilmesi talep edilmiştir (Hughes ve Oats, 2007: 94-95). Bu verginin istenme biçimi, feodal bir içerikten ziyade daha ulusal bir ton içerirken, miktarı oldukça ağır olmuştur. Sürekli biçimde talep edilen *scutage* ile birleşince kralın mali ve toplumsal ağırlığını artırmış ve bu durum Magna Carta'nın 14. Maddesinin kökenini oluşturmuştur (Hughes ve Oats, 2007: 95).

John, feodal ayrıcalıkları finansal bir amaçla oldukça keyfi olarak ve sonuna kadar kullanmış, bu ayrıcalıkları baronlar üzerinde kraliyetin egemenliğini pekiştirmenin bir yolu da olarak da değerlendirmiştir. Bu ayrıcalıklar, kralın kiracılarını kendine borçlu kılmak yoluyla kontrol edebilmesini sağlamıştır. Örneğin, eğer kralın izni olmadan nehirden balık tutulduysa, hukuksuz bir biçimde topraktan ayrılma söz konusuysa, kişi kusurlu sayılmaktadır. Genellikle verilen ceza oranları kral mahkemesindeki soylular tarafından kararlaştırılsa da John bu oranı kendi istediği oranlarda yükseltme yoluna gitmiştir. Roger Cressi'nin kralın izni olmadan evlenmesi, kralın topraklarına el koymasına neden olurken, Roger topraklarını geri alabilmek için 1,200 mark ve 12 at ödemek zorunda kalmıştır (Hughes ve Oats, 2007: 95).

John, Pope III. Innocent'in İngiltere için Hubert Walter'ın ölümü ile yerine atadığı Stephen Langton'ı tanımamıştır. Böyle olunca 1208-1214 yılları arasında papa İngiltere'ye verilen cezaya tabi olmuştur. Katolik Kilisenin Avrupa üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu ceza ihmal edilebilir değildir. Papanın verdiği ceza üzerine John Kilise mallarına el koymaya başlamıştır. John'un Kilise üzerine bu kadar gitmesi Magna Carta'nın 43. Maddesine sebebiyet vermiştir (Hughes ve Oats, 2007: 97).

1213 yılına gelindiğinde krala karşı huzursuzluk gittikçe artmıştır, John'un Fransa'dan başarısızlıkla dönmesi baronlara, krala muhalefet etmeleri için önemli bir fırsat vermiştir. Kral, Fransa'dan döndüğü 15 Ekim 1214 tarihinde kendisini tarihe geçecek olayların içinde bulmuştur. 4 Kasım 1214 tarihinde baronlar din adamları ile Bury St. Edmunds'ta²⁹ görüşerek, krala karşı ortak hareket etme kararı almış, orduları toplamak için harekete geçmiştir. İsyancılar, 6 Ocak 1215 yılında Londra'da John ile karşı karşıya gelmiş ve ateşkesin yapılması Paskalya Yortusuna kadar uzamıştır. Nisan ayında baronlar bir araya gelerek Article of the Baron (Baronların Hükümleri) olarak bilinen taleplerini hazırlarken, John'un bu taleplere "neden baronlar krallığının tümünü istemiyorlar?" diyerek tepki göstermiştir. Ancak John ordu toplayamayacak boş bir Hazine ile desteksiz kaldığında baronlar ile görüşmeyi kabul etmiştir. Haziran ayında sekiz gün süren görüşmeler sonucunda kral Magna Carta'yı onaylamıştır (McKechnie, 1917: 3-5).

Hughes ve Oats'a göre, Magna Carta genellikle anayasal çerçevede değerlendirilse de daha öncelikli olarak mali meselelerinin ele alındığı bir metindir, temelde kralın finansal gücünü sınırlamaya çalışmıştır (Hughes ve Oats, 2007: 98). Magna Carta'nın 25. Maddesi John tarafından yapılan krallık çiftlik gelirlerindeki ek ödemelerden vazgeçilmesini içerir. Diğer yandan John'un kraliyet ormanlarını sömürmesi meselesine ilişkin Magna Carta'da 44, 47, 48 ve 53 maddeleri bulunmaktadır. Burada istenen John'un Henry'nin taç törenindeki orman sınırlarına dönmesidir. *Scutage* Magna Carta'da doğrudan yer almaktadır. Magna Carta anlaşmasının 12. maddesine göre "kralın danışmadan toplayabileceği para, geleneksel feodal hukuka göre, kralın fidyeye parası, en büyük oğlunun şövalye yapılması, en büyük kızının evlendirilmesiyle ilgili

²⁸ Vurgular bize aittir.

²⁹ 869 yılında Danimarkalılar Doğu Anglia'yı işgale geldiklerinde Kral Edmund onlarla savaşırken ölmüştür. Kral Edmund anısına Bury St Edmunds anısına yapılan bir tapınaktır. Canute 1016 yılında kral olunca,

masraflarla sınırlı olacaktır”, bunun dışında istenecek *scutage* ve *aid* savaş amacıyla istenebilecek; *scutage* ve *aid* için 14. Maddeye göre piskopos, başpiskopos, *earl*, büyük baronlara önceden haber verilmesi ve onaylarının alınması gerekecektir (Hughes ve Oats, 2007: 99). Magna Carta'nın 16. Maddesi *scutage*'in çifte ödenmesiyle ilgilidir. Çünkü baronlar hem savaşlara katılıp hem de *scutage* ödemesi yapabilmektedir. Bu maddeye göre hiç kimse toprak ölçüsünden fazla *scutage* ödemeye zorlanamaz (Hughes ve Oats, 2007: 99-100). Magna Carta'da feodal ayrıcalıklara dair çok sayıda referans vardır. 55. Maddede kralın hukuka aykırı biçimde aldığı para cezalarını ele alınmıştır. Kraliyet mahkemesinin keyfi bir biçimde verdiği kararların yerine 17. Maddede genel ayrıcalıklara dair sabit para cezası hükmü yer almaktadır. 18, 19, 24, 32, 34, 36, 38, 39 ve 54. maddeler ise kralın onayına gerek olmayan mahkeme kararları ve yasal prosedürleri ele alır. 40. Maddede kralın adaleti geri çeviremeyeceği ve geciktiremeyeceğinden aslında, adaletin satılmaması gerektiğine dair vurgu yapılmaktadır (Hughes ve Oats, 2007: 100). Diğer yandan Magna Carta'nın 2. ve 3. maddeleri *relief* ödemesini sabitlemiş, reşit olmayan miras sahibinin, mirası elde ettiğinde ceza veya *relief* ödememesi gerektiğini belirtmiştir (Hughes ve Oats, 2007: 101). Görüldüğü gibi Magna Carta kralın vergilerin keyfi bir biçimde kullanmasının önüne geçmeye çalışılmıştır. Kralın onay almaksızın toplayacağı paraları net bir biçimde tanımlamıştır. Kralın feodal haklarının sömürmesinin önüne geçmiş, kralın vergi taleplerini belli kurallara bağlamaya çalışmıştır.

3. 1215 Magna Carta'dan 1297 *Confirmatio Cartarum*'a: Vergi Meşruiyetinin Sorgulanması

Magna Carta sonrasında III. Henry (1216-1272) döneminde sadece altı vergi kabul edilmiştir (Brayson, 2003: 26-27). 1240'lı ve 1250'li yıllarda Parlamento kralın tekliflerini sürekli reddederek kralı sınırlamış, bu durum kral açısından önemli idari ve mali sorunlara sebebiyet vermiştir. Böyle olunca I. Edward (1272-1307), savaşları finanse etmek ve düzenli vergi geliri elde etmek amacıyla yeni politik anlaşmalar yaratma yoluna gitmiştir. Parlamento ile kral arasında geçen fikir ayrılıklarını yatıştıracak bir çözüm, Parlamentaoya katılımları sürekli olmayan Avamların Parlamantodaki yerlerinin süreklileşmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Baronların politik gücünü artırmak için çok nadir biçimde Parlamantoya çağrılan Avamlar, 1270-1290 yılları arasında daha düzenli bir biçimde Parlamantoya katılır olmuşlardır. Kral, Avamlar ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmış, bu durum daha uzlaşmacı bir Parlamenter yapıya, böylelikle en azından Parlamentonun kralın vergi isteklerini sürekli reddeden bir yer olmaktan çıkmasını sağlamıştır (Brayson, 2013: 27). I. Edward'ın 19 yıllık iktidarı (1272-1307) içinde 1290 yılı dahil sadece üç vergi düzenlemesi kabul edilmiştir. Bu üç ödeneğin iki tanesi hem baronlar hem de avamlar tarafından uygun görülmüştür. Bu da kralın yardımların kabul edilmesi için Henry döneminde olduğu gibi sadece baronların onayının yeterli olmadığını göstermektedir. Kabul edilen vergiler, meşruiyetini Roma Kilise hukukuna dayandırmıştır. Bu çerçevede üç vergi de savunma savaşları için kullanılacağı için kabul görmüştür (Brayson, 2013: 28). 1275 yılında parlamento krala basit haliyle ve sorgulanmadan kalan ve sonrasında *ancient custom* adlandırılacak yün ihracatı üzerine vergileme hakkı vermiştir (Holmes, 1962: 77-78).

Her ne kadar Parlamento yapısındaki gelişmeler kral için olumlu sonuçlar yaratsa da hâlâ “rızasız vergi olmaz” ilkesi geçerlidir. Böyle olunca I. Edward (1272-1307) ve III. Edward (1327-1377) zengin tebaasından artı değeri çekmek için vergileme biçimini geliştirmek durumunda kalmıştır. Eşzamanlı olarak üç vergi uygulanmıştır: Din adamlarından alınan vergiler, din adamı dışındakilerden alınan mülk vergileri ve ithalat-ihracattan alınan vergiler (Holmes, 1962: 76). Ancak I. Edward'ın İskoçya ve Fransa karşısında güttüğü politika, John'un Fransa politikasının Magna Carta'ya neden olmasına benzer bir biçimde 1290'ların sonunda yeni bir politik krize neden olmuştur. I. Edward'ın İskoçya ve Fransa'ya yönelik çatışmacı tutumu, savaş beklentisini arttırmış, I. Edward'ı yetkisinin sınırlarını aşacak finansman olanaklarını zorlamasına sebebiyet vermiştir. 1294-7 yılları arasında Edward *maltolt* adında yün ihracatından tüccarlardan alınan ağır bir vergi talebinde bulunmuştur. Vergi her ne kadar tüccarlardan alınacak olsa da daha çok koyun sahiplerine yansıtılmıştır, çünkü tüccarların koyun sahiplerine ödediği yün fiyatında düşüş gerçekleşmiştir (Holmes, 1962: 107). I. Edward iktidarının ilk dönemine kıyasla son döneminde artık vergiler daha önemli hale gelmiş, hatta vergiler parlamentoyu şekillendiren bir unsur haline dönmüştür. 1294, 1295 ve 1296 yıllarında savaş için alınan vergiler tepki yaratmış, Gloucester ve diğer baronlar 1294 yılındaki vergiye muhalefet etmiş ama yine de verginin tahsilatı 1295 yılında yapılmıştır. Vergilere yönelen tepkilere rağmen, vergi tahsilatının yapılabilmesinin iki sebebi vardır. Birincisi Fransa ile yapılan savaşta İngiltere'nin savunma halinde olması, yani kralın kilise hukukuna uyarak vergi istemesi, kralın vergi talebinin meşru olmasıdır. Diğer neden ise vergilerde önemli yükün kilise üzerinde kalması olmuştur. Ancak eğer I. Edward kilise kaynaklarına kolaylıkla ulaşabiliyorsa, kralın din adamı olmayanların varlıklarına müdahale etmesi çok da zor olmayacaktır. Dolayısıyla I. Edward'ın kilise üzerine gitmesi baronların da tepkisini çekmiştir (Maddicott, 2004: 301-303). I. Edward'ın 1294-1297 yılları arasında istediği vergilerin sıralı bir listesi aşağıdaki gibidir:

-Mayıs 1294 tarihinde tüm yün, post ve benzeri ürünlere ağır vergi konulmuştur. Verginin ağırlığından dolayı yün ve ürünlere el konulması olarak değerlendirilmiştir.

-Temmuz 1294 tarihinde katedral ve manastırların hazinesinde bulunan tüm madeni para ve diğer değerlere vergi borcu karşılığında el konulmuştur.

-Temmuz 1294 yün üzerinden 5 mark tutarında tüccarlar üzerinden alınacak vergi istenmiştir.

-Eylül 1294 Kilisenin toprak gelirleri (*benefices*) ve mallarının yarısının verilmesi istenmiştir.

-Kasım 1294, din adamları dışındakilerden onda bir ve altıda bir vergisi (*tenth and sixth*) istenmiştir. Onda bir vergisi *borough*'ların değil *shire* yönetsel bölgeleri tarafından kabul edilmiştir (Edward, 1943: 158).

-Aralık 1295, din adamları dışındakiler için uygulanacak on birde bir ve yedide bir vergisi (*eleventh and seventh*) yürürlüğe girmiştir. Hem *borough* hem de *shire* tarafından kabul edilmiştir.

-Aralık 1295, din adamları kilise mallarından bir yıllığına, savaşın devam etmesi durumunda ise ikinci yıl devam edecek bir biçimde *tenth* alınması istenmiştir.

-Aralık 1296 yılında din adamları dışındakilere on ikide bir ve sekizde bir vergisi (*twelfth and eighth*) uygulanmıştır.

-Mart 1297 yılında yün üzerinden zorunlu bir borç uygulanmıştır.

-Mart 1297 yılında din adamları *Clericis Laicos*'a uymadığı gerekçesiyle Burry St Edmunds'da kabul edilen vergi kararına karşı çıkmıştır.

-Temmuz 1297 yılında kral meclisi (*king's chamber*) sekizde bir ve on beşte bir vergisinin (*eighteenth and fifteenth*) kararını almıştır, ancak bu karar uygulanmamıştır (Edward, 1943: 158).

Edward'ın, 1297 yılında sekizde bir ve on beşte bir vergisi kararı alınmasına tepki doğmasının iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi Kilisenin Papanın desteği nedeniyle krala daha net bir tavır alabilmesidir. Kilisenin bağımsızlığının tutkulu savunucu yeni İngiliz Kilisesi Başpiskoposu Robert Winchelsea, Papanın rızası olmadan kralın vergileme yapamayacağına dair *Clericis Laicos*'ı referans alarak I.Edward'ın 1297 yılının ortasında istediği vergilere karşı çıkmıştır. 1297 yılındaki karşıtlığı tetikleyen diğer bir husus, iki önemli lord olan Norfolk ve Hereford *earl*'ünün Gascony'ye girmeyi kabul etmemesine rağmen, kralın askeri yükümlülükler için herkesten toprak üzerinden alınmak üzere yıllık 20 pounda varan bir vergi istemesi olmuştur (Holmes, 1962: 108).

Norfolk Earl'ü krala Gascony için hizmet etmeyeceğini Şubat ayında dile getirmiş, Mayıs'ta ordunun Londra'da toplanmasına ilişkin bir karar alınıp, Parlamantonun onayı olmadan kral vergileri kabul ettirince, Hereford ve Norfolk dukleri hazineye gelerek vergilemeyi durdurmak istemiş, Kilise de onlara katılmıştır (Maddicott, 2004: 301-303). Baronlar, kralın kilise hukukundaki "gerekli durumlar söylemini esas olarak vergi yükünü arttırdığını, bunun da geniş bir yoksulluk yarattığını dile getirirken, I. Edward ise "yoksulluğun" devletin yabancı düşmanlar elinde yıkımın engellemek için katlanılması gereken bir durum olduğunu söylemiştir. Bu farklılıklar skolastik düşünce de kendine yer bulmuştur. *Thomas Aquinas* tebaanın tehlike durumlarında finansal yardım etmesini ama bu yardımın yoksullukla sonuçlanmaması gerektiğini dile getirirken, diğer Thomist yorumlar ne tür zorluk yaratacağına bakmaksızın tebaanın tehlike durumunda verginin istenebileceğini söylemiştir Brayson, 2013: 29).

Sonuç olarak 1297 *Confirmatio Cartarum* ile başka bir deyişle Magna Carta'nın tekrar edilmesi ile Edward, *maltot* önerisini geri çekmiş ve onaysız vergi istemeyeceğini kabul etmiştir. 1297 yılının bir diğer önemi "gereklilik" konusunda ilk defa kral ile çatışma yaşanmış olmasıdır. 1297 *Confirmatio Cartarum* ile düzenlenen "gereklilik" söyleminin kötüye kullanılmaması, "gerekliliğin" ortak çıkara (*common profit*) uygun olması³⁰, onaysız vergi istenmemesi ve "gereklilik" söylemine dayanan vergilerin sıklıkla talep edilmemesi olmuştur. Ancak metin vergilerin sürekli biçimde tekrar etmesini engellemek için bir çözüm

geliştirmemiştir. Eğer "gereklilik" söylemiyle istenen vergiler kötü yönetim kaynaklı ise, yoksulluk yaratıyorsa, özgürlüklere müdahale ediliyorsa sorgulanıp reddedebilecektir (Harriss, 1975: 69-70). Görüldüğü gibi burada vergilerin gerekliliği bir anlamda vergilerin meşruiyetini göstermektedir. Bu anlamda, 1215 Magna Carta kralın Parlamento onayı olmadan vergi istemesini engellerken, 1297 *Confirmatio Cartarum* kralın hangi durumlarda vergi istemesinin meşru olacağını düzenleyerek farklılaşmıştır.

4. 1297 *Confirmatio Cartarum*'dan 1381 Vergi İsyanına: Barış Zamanında Sürekli Vergiler

Holmes'a göre (1962: 108) 1297 Ekim'inde *Confirmatio Cartarum* çeşitli hükümler getirirse de bu vergiler üzerindeki çatışmayı bitirmemiştir. Kral kendi önceliklerinde ısrar etmiş, kralın bu tutumuna dair tepkiler kralın ormanları kullanma biçime kadar genişlemiş, 1299 yılında *Charter of the Forest* ile kralın ormanları nasıl kullanacağı düzenlenmiştir. 1300 yılında 20 yeni hükümle kralın *purveyance* kullanımı da kısıtlamıştır (Holmes, 1962: 108). *Purveyance*'in sınırlanmasının nedeni bu hakkın kralın, kraliyet görevlilerinin ve büyük soyluların kişisel kullanımı için gerekli malları önceden alma hakkı iken, özellikle 1294-1306 yıllarında I. Edward'ın İskoçya ve Fransa savaşları için ordunun ihtiyaçlarını karşılamaya dönük bir mekanizma haline gelmiş olmasıdır. Kralın *purveyance* ile özel mülkiyet hakkını ihlal etmesi engellenmeye çalışılmıştır (Jones, 1975: 300-302). 1303 yılında *Carta Mercatoria* ile Parlamento onayına ihtiyaç duyulmadan ihracat ve ithalat üzerinden kral ve yabancı tüccarlar arasında kararlaştırılarak alınacak yeni bir gümrük vergisi konulmuştur (Braddick, 1996: 51). I.Edward yabancı tüccarlar ile sadece yün değil tüm giren çıkan mallar üzerine vergiler almak üzere anlaşmıştır. Ancak bu uygulama direnç ile karşılaşmış, 1311 Yılı Kararı (*The Ordinance of 1311*) ile kaldırılmış ve 1322 yılında tepkilere rağmen yeniden uygulanmıştır (Holmes, 1962: 77-78). 1297 ile 1360 yıllarında "gereklilik" söylemine dayanılarak yün üzerinden 11 *maltot*³¹ kabul edilmiştir. 14. Yüzyılın başında İskoçya ile olan savaşlarda ve 1337-1360 yılları arasında Fransa ile girilen savaşlarda 20 vergi kabul edilmiş, bu vergilerden 10'u ve 9 *maltot* 100 Yıl Savaşları sırasında alınmıştır. Savaş döneminde parlamento vergilerin meşruiyetini sorgulayamazken, 1300'lü ve 1310'lu yıllarda kralın keyfi davranışları üzerinde baskı kurmaya çalışmıştır (Brayson, 2013: 30).

I.Edward döneminde mali yönetimde sorunlar da kendini göstermiştir. Örneğin I. Edward'ın *wardrobe*³² masrafları için hazinenin böyle bir yetkisinin olup olmadığı bilinmeden tahvil çıkarılmış, böyle olunca bu masraflar ödenmemiş, 200 bin pound kadar bir borç birikmiştir (Brayson, 2013: 30). II. Edward (1307-1327) hazineyi maliyenin temeli haline getirerek, gelir ve gideri izlemek böylelikle 1290'larda ve 1300'lerde devlet maliyesinde yaşanan sorunları gidermek istemiştir. 1311 yılı Kararı ile (*The Ordinance of 1311*) hazinenin tüm gelir ve giderlerin tutulduğu yer olmuş, 1319, 1323, 1326 yıllarında *Ordinances* ile gelir gider tahmini yapılmaya çalışılmıştır. Hazinenin gözlemlene prosedürlerinin gelişmesi gelir ve

³⁰ Burada Roma Kilise Hukukuna dayanan tartışmaları hatırlamak faydalı olacaktır.

³¹ Maltot'un etimolojisine dair bilgiye ulaşılamamıştır.

³² *Wardrobe*, 12. Yüzyılda kraliyetin bir departmanı olmuştur. Kralın kendi parasının olduğu, kişisel harcamalarını yaptığı, bazen borç verdiği veya ordu için de ödeme yapılan bir yer haline gelmiştir (Britannica, 2021b).

gideri denkleştirme girişimlerine yardımcı olmuştur. Çeşitli tahsilat evrakları ve günlük ve haftalık dengeyi gösteren belgeler (*jornalia rolls*) gelir ve gider hesabı kaydını basitleştirmek için kullanılmıştır. Hazine, kaynaktan tahsis kaydı sağlayacak tahsil cetveli (*tally of assignment*) ile kayıt tutma sistemine başlamıştır (Brayson, 2013: 31). Bu gelişmeler gelir ve gideri takip etmek, “gereklilik” üzerine alınan vergiler ile ilgili harcamalara yapmak, olağan giderleri olağan gelirlerde karşılamayı sağlamaya yaramıştır (Brayson, 2013: 32-33).

III. Edward döneminde (1327-1377) gümrük vergileri yabancılar yanında krallık içindekilere de yayılmış, parlamenter kontrole girmiştir. 1350 yılında ise tüm ihracat-ithal edilen mallardan vergi alınmış, ancak hacim ve gelir olarak yün en çok gelir elde edilen vergi kalemi olmuştur. Tüm bu çabalara rağmen, her verginin onay gerektirmesi ve tahsilatının gecikmesi kral gelirlerini hâlâ istikrarsız ve belirsiz kılmıştır. Kral hazinesinin genellikle boş olması kralları borç alma yoluna itmişti (Holmes, 1962: 78). III. Edward kendi *wardrobe* harcamalarını finanse etmek için İtalyan bankerlere borçlanmış, borç özelliikle 1338-1340 yıllarında yükselmiştir (Brayson, 2013: 34). Orta Çağ boyunca krallar yün ticaretinden büyük pay alan İtalyan tüccarlara bağlı olmuştur. III. Edward, İtalyanlar finansörleri batınca, 100 Yıl Savaşının finansmanı için yün ihracatçıların kaynaklarını kullanmıştır. 1350 yılı sonrasında kralların finansman kaynağı iç kaynaklara dayalı hale gelmiş, bundan sonraki süreçte hiçbir kral, I.ve III. Edward gibi dış finansörlerden gelir elde edememiştir (Holmes, 1962: 79). 100 Yıl Savaşlarının başlarında İskoçya ile yapılan savaş, yüksek askeri harcamaları karşılamak için sabit oranlı vergileme gibi kolay bir finansman yolunu beraberinde getirmiştir. Parlamento, durağan olmayan malların sürekli yeniden değerlendirilmesini yapmak yerine, on beşte bir ve onda bir oranlı vergi için kota vergi miktarı belirleyen bir yöntem geliştirmiştir. On beşte bir ve onda bir oranında vergi aracılığıyla elde edilecek gelir 38 bin pound tutarında, çeşitli bölgelerden tahsil edilecek sabit bir miktar olarak belirlenmiştir. Bu gelişmelere rağmen maliyedeki istikrar sağlanamamıştır (Brayson, 2013: 34; Waugh, 1991: 181-182).

1350’lerde İngiltere Calais başarılı askeri işgali ile olağan harcamalar gittikçe artmaya başlamış, olağan gelirler ve olağan giderler arasında açık artmış, bu dengesizlik hazinenin kısa dönemli borçlanması yoluyla kapatılmaya çalışılmıştır. Ancak finansman için borçlanmaya devam edilmesi sürdürülebilir sınırı aşmıştır. Bu durum III. Edward’ı 1362,1365 ve 1368 yıllarında *sürekli ve barış zamanında vergi* istemeye zorlamıştır. 1360’lı yıllarda gelir ihtiyacı büyük ölçüde parlamenter vergiler aracılığıyla sağlanmıştır. Kralın isteklerinin hiçbiri “gereklilik” çerçevesinde değerlendirilecek türden değildir, bu durum geç Orta Çağ maliyesi için önemli bir değişikliktir. Hazinenin yapısal açıkları nedeniyle 14. Yüzyılın son dönemleri ve 15. Yüzyılın başlarında Avamlar *malto*’u neredeyse sürekli bir vergiye benzer biçimde yenilemek durumunda kalmışlardır (Brayson, 2013: 35-37). Avamlar 100 Yıl Savaşlarının yeniden başladığı 1369 yılı ile 1389 Leulingham Ateşkesi yılları arasında olağandışı

harcamaları karşılamak için kralın “gereklilik” talebiyle istediği on dört tane vergiye onay vermiştir. Bu gelirden dördü, hükümetin kota sisteminde farklı olarak denediği on beşte bir ve onda bir oranında vergiden (*fifteenth and tenth*) oluşmuştur. 1371 yılında bir sübvansiyon (*subsidy*) II. Richard döneminde (1377-1399) 1377, 1379 ve 1380 yıllarında ise baş vergisi (*poll tax*)³³ uygulanmıştır (Brayson, 2013: 37-38). II. Richard’ın bu hamlesi belki John’a benzer bir biçimde Orta Çağ İngilteresi için önemli bir olaya sebebiyet vermiştir.

1380 yılında Buckingham *earl*’ünün başarısız Fransa seferi, hazineyi bakanların beklediğinden daha çok etkilemiş, hazinenin boşalması nedeniyle bakanlar Parlamentonun toplanmasını talep etmişlerdir. Sudbury Başpiskoposu İngiltere’nin savaş politikasının tam bir başarısızlık olduğunu, on beşte bir ve onda bir vergisi ile artık gelir elde etmenin sonuna yaklaşıldığını, Flanders’da yaşanan karmaşanın yün üretimini etkilediğini böylelikle de gümrük vergilerini düşürdüğünü dile getirmiştir. Kralın ihtiyaçları için 160,000 pound gerektiği söylendiğinde ise üç öneri tartışılmıştır: baş vergisi (*poll tax*), *poundage* ve on beşte bir ve onda bir vergisi. Avamlar, bu öneriler içerisinde en az tepki çekecek olanın baş vergisi olduğunu ve toplumun en alt kesiminin İngiltere’yi savunmak için gerekli katkıyı sunmadığını dile getirmiştir. Avamlar’a göre İngiltere’nin zenginliği çalışanlarıdır (*workers/laborers*), ancak *poundage* tüccarlara, on beşte bir ve onda bir vergisi ise toprak sahipleri ve *borough*’lardaki insanlara kalmaktadır. Avamlar, yoksulluğa rağmen 100,000 pound tutarında baş vergisi önerisini savunmuşlardır. 1380 yılında, 15 yaş üzerinde herkesin en yoksullar da dahil olmak üzere kendileri ve eşleri için 3 *groat*’tan (1 *groat*=4 peni) ve zenginlerin 6 *groat*’tan (1 pound) daha az olamamak üzere baş vergisi ödemesi istenmiştir. Ancak 1380 baş vergisi uygulaması, 1377 yılındaki uygulamadan oldukça farklıdır. 1377 yılında uygulanan baş vergisinin miktarı 1 *groat* (1/6 pound) iken, 1379’da uygulanan 6 pound 13s. 4d.’ye kadar yükselmiştir. 1377 yılında yoksullardan dört peni’den fazla alınmaması kararlaştırılmış iken 1380 yılında en yoksullardan bir şilin alınmıştır (Oman, 1989: 22-25). Bu adaletsizliğe karşı bulanan yol, tahsildarları kandırmak ve hile yapmak yoluyla vergi ödememek olmuştur. Vergilerin eski baş vergisine göre daha az kişiden toplanmış olduğu tespit edilmiştir. 1377 yılında 14 yaş üstünde olan herkesten istenen vergi 1,355, 201 kişiden alınmışken, 1377 sonrasında veba, kıtlık veya bir işgal olmamasına karşı vergi kayıtlarında 896, 481 kişi tespit edilmiş, sonuç olarak erkek sayısının kadın sayısından oldukça fazla olduğu anlaşılınca, evli olmayan kadınların kayıtlardan saklandığı görülmüştür. 1381 yılında istenen vergilerin 3’te 2’sinin toplandığı tespit edilmiştir. Kayıtlardaki eksiklik fark edildiğinde 1381 yılında kralın emri ile tahsildarların hileye, rüşvete karıştığı, ödenmeyen vergilerin tekrar toplanması gerektiği, vergi ödemeyenlerin ise hapis ile cezalandırması gerektiği ilan edilmiştir (Oman, 1989: 27-29). 1370’lerden beri vergilerin adaletsiz biçimde artması, İngiltere’nin Fransa seferlerindeki ve kıyılarını korumak konusundaki başarısızlığının toprak sahiplerini baskılaması, köylülerin yasal ve ekonomik açıdan sıkıştırılmaları, baş vergisi tahsilatı için köylülerin zorlanması ile birleşince 1381 yılı

³³ 14. Yüzyılda kullanılan biçimi ile “*tax*” “*a charge*” yani bir vazife/yük anlamındadır, bu bağlamda 14. Yüzyılda kullanılan haliyle zorunluluğa yaklaştığını görüyoruz.

yazında Orta Çağda kraliyetin karşılaştığı en ciddi ayaklanma patlak vermiştir (Ormrod, 1990). İsyân sonrasında mali bağlamda önemli gelişmelerden biri,³⁴ II. Richard'ın 1350'lerde düzensiz olarak yürürlüğe giren, *tonnage* ve *poundage* isimli verginin yenilenerek sürekli hale gelmesi konusunda Parlamento'yu ikna etmesi olmuştur. Dolaylı vergilerin artışı ve olağan gelirler ile Leulighmhan Ateşkesi sonrası toplam harcamaları finanse edebilmiştir (Brayson, 2013: 39-40).

5. Sonuç

13. Yüzyılın başlarında kralın gelirlerinin temeli feodal haklardan elde edilen gelirler olmuş, bunlar kralın olağan gelirleri olarak adlandırılmıştır. Ancak kral hem kendi harcamaları hem de savaş harcamaları için olağan gelirleri yetmediğinde feodal hakları dışında da bazı gelirler isteyebilmiştir. Kralın feodal hakları dışında isteyebileceği gelirler, vergilerin embriyonik biçimi olmuş, vergiye verilen isimler, verginin konusundan veya konusunu çağrıştıran kelimelerden (*scutage/zırh*, *carucage/saban*, *lastage/yüklemek*, *skawage/denetlemek*) verginin oranından (*fifteenth and tenth/ on beşte bir ve onda bir*) verginin amacından (*purveyance/tedarik*) türeyen biçimler alırken, zorunluluk biçiminde değil yardım biçiminde (*aid/ subsidy/ auxilium/yardım*) ifade edilip istenmiş ve sürekli bir hâl almamıştır. Dolaysız vergiler gelirlerin çoğunluğunu oluştururken, dolaylı vergilerin en eskisi olan gümrük vergileri yarı ulusal ve kısmi düzeyde uygulanabilmiştir. Krallar diğer feodal unsurlar (Parlamento) karşısında güç kazanmak için hem feodal haklarını hem de feodal hakların dışındaki yetkilerini yer yer keyfi bir biçimde kullanmışlardır. Parlamento ise kralın çeşitli sınırları aşan olağan ve olağan üstü gelir taleplerini 1215 Magna Carta ile sınırlamıştır. Magna Carta vergilendirme yetkisinin din adamları ve lordlardan oluşan Parlamento'ya sorulmadan kral tarafından keyfi bir biçimde kullanılmayacağını, kralın feodal haklarının sınırlarını detaylı bir biçimde ilan etmiştir. Uzun bir süre vergileme yetkisi Parlamento'nun denetiminde kalır ve az sayıda vergileme yapılabilirken, 13. Yüzyılın sonunda kralın rızasız vergi tahsil etmeye çalışması (özellikle olağan üstü gelirler içerisinde yer alan gelir kalemlerini) Parlamento'nun 1297 *Confirmatio Cartum* ile kralın vergi talebinin geri çekilmesine ve 1214 Magna Carta'nın hatırlatılmasına neden olmuştur.

1297 *Confirmatio Cartum*'un tartışmaya açtığı bir başka konu vergilerin meşruluğu olmuştur. Vergileme yetkisi Parlamento'da olmalıdır, ama hangi durumlarda kralın vergi talebi meşru görülecektir? Vergilerin meşruiyeti Roma Kilise Hukukuna dayandırılmıştır. Kilise hukukuna göre kral barışı korumak için savaş durumunda vergi isteyebilecektir. Ancak kral bu hakkı da kötüye kullanabilmekte, savaş bahanesiyle vergileri süreklileştirmektedir. Bu noktada kilise ve vergiler arasındaki sıkı ilişki dikkat çekmektedir. Kilise bazen kralın vergiler konusunda en iyi danışmanı bazen ise kralın koymak istediği vergilerin en sıkı düşmanı olmuştur. 1297 *Confirmatio Cartum* kralın savaş durumunu istismar etmemesi için kralın ortak çıkara (*common profit*) uygun olarak vergi alması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak hem ortak çıkarın tanımlanamaz olması hem de savaş maliyetlerinin sonraki yüzyılda artan ağırlığı barış

döneminde yer yer süreklileşen vergileri beraberinde getirmiştir.

1297 sonrasında ortaya çıkan mali çelişki, krallık giderlerinin savaş masrafları nedeniyle artarken kralın vergileme yetkisinin kısıtlı olmasıdır. Parlamento gelir-gider dengesini gümrük vergilerini onaylayarak yer yer onaysız kral yetkisinde bırakarak çözmeye çalışsa da başarılı olamamış, böylelikle krallık sürdürülemez biçimde borçlanmıştır. Giderlerin artışı, kralların olağandışı gelirlerini olağan dışı giderler için kullanmak zorunluluğu ve borçlanma kayıt sisteminin geliştirilmesine vesile olmuş krallık maliyesi yapılanmaya başlamıştır. *Maltot*, *tonnage* ve *pountage* gibi gümrük vergileri neredeyse sürekli hale gelmiş, 1297 *Confirmatio Cartum* ile kabul edilenin tersine vergiler barış zamanında da onaylanmıştır. Parlatmentonun farklı finansal kaynak arayışları, 14. Yüzyılın sonunda yoksullar da dahil olmak üzere herkesten istenen baş vergisinin (*poll tax*) önerilmesine ve yüzyılın en büyük isyanı olarak bilinen 1381 Köylü İsyanına neden olmuştur. Krallığın gelir ihtiyacı ancak gümrük vergilerinin süreklileşmesi yoluyla giderilebilmiştir. 14. Yüzyılda *poll tax* uygulamasında "tax" "vazife/yük" anlamında kullanılmış, yani yardıma *görece* daha cebri bir biçim almıştır.

İngiltere'de 13. Yüzyılın başından 14. Yüzyılın sonuna vergilerin cebri tonu artmış, gümrük vergileri kısmen uygulanan bir vergi iken süreklileşmiştir. 1214 Magna Carta vergilendirme yetkisinin Parlamento onayı olmaksızın kullanılmayacağını söylerken, 1297 *Confirmatio Cartum* göstermektedir ki krallar Magna Carta'yı ihlal edebilmektedir ya da 1381 İsyanında olduğu gibi vergilendirme yetkisinin belirleyeni tek başına Parlamento değil aynı zamanda köylülerdir. 1381 yılında köylüler vergiye direnç göstererek Parlamento'nun vergi yetkisinin bir parçası olmuşlardır. Vergilerin meşruiyetin belirleyeni de bu bağlamda tek başına 1297 *Confirmatio Cartum* değildir. Dolayısıyla mali kavramlar ve mali olaylar ancak değişen toplumsal ilişkiler ile birlikte incelendiğinde daha anlaşılabilir hale geleceklerdir.

Kaynakça

- Alt, J. (2019). Ethics V: The Church and Taxation, https://www.taxjustice-and-poverty.org/fileadmin/Dateien/Taxjustice_and_Poverty/Ethics_and_Religion/General/05_The_Church_and_Taxation.pdf (erişim tarihi: 15.02.2021).
- Barratt, N. (1996). The Revenue of King John. *English Historical Review*, 3(443), 835-855.
- Bury St Edmunds Town Council (2021). The journey of Bury St Edmunds Town Council. <https://www.burystedmunds-tc.gov.uk/home/town-history/> (erişim adresi: 5.02.2021).
- Brayson, A. (2013). *The Fiscal Constitution of Later Medieval England: The Reign of Henry VI*. Yayınlanmamış Tez. University of York Department of History, York.
- Britannica (2021). Pipe Roll. <https://www.britannica.com/topic/Pipe-Rolls> (erişim tarihi: 10.02.2021).
- Britannica (2021a). Wardrobe. <https://www.britannica.com/topic/Wardrobe-English-government> (erişim tarihi: 05.01.2021)
- Chew, H. M. (1920). Scutage under Edward I. *The English Historical Review*, 37(147), 321-336.

³⁴ Buradaki değerlendirme bize aittir.

- Clanchy, M.T. (1998). *England and its Rulers 1066-1272*, Blackwell Publishing., Oxford.
- Dietz, F. C. (1964). *English Government Finance 1485-1558*, Thomas Nelson, Londra.
- Edwards, J.G. (1943). Confirmatio Cartarum and Baronial Grievances in 1297. *The English Historical Review*, c.56, s.230, ss. 147-171.
- Freknall, J.H. (2010). Fiscal grievances underpinning the Magna Carta: some first thoughts. J. Tiley (Ed.), *Studies in the history of tax law V*. Hart Publishing, Oxford, 89-106.
- Gözler, K (2009). İngiltere’de Parlamento Neden ve Nasıl Ortaya Çıktı: Malî Hukukun Anayasa Hukukundan Eskiği Üzerine Bir Deneme. www.anayasa.gen.tr/mali-hukuk.htm (erişim tarihi: 22.01. 2021).
- Gras, N.S.B. (1912). The Origin of the National Custom-Revenue of England. *The Quarterly Journal of Economics*, 21(1), 107-149.
- Harris, B. E. (1964). King John and the Sheriff’s Farms. *The English Historical Review*, 79(312), 532-542.
- Harriss, G.L. (1975). *King, Parliament and Public finance in Medieval England to 1369*, Clarendon Press , Oxford.
- Hollister, C.W. (1960). The Significance of Scutage Rates in Eleventh and Twelfth- Century England. *The English Historical Review*, 75(297), 577-588.
- Holmes, G. (1962). *The Later Middle Ages 1272-1485*, W.W. Norton Company Inc, New York.
- Holt, J. (2015). *Magna Carta*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Huges J.F. ve L. Oats (2007). King John’s Tax Innovations-Exortion, Resistance and the Establishment of the principle of Taxation by Consent. *The Accounting Historians Journal*, 34(2), 75-107.
- Jones, W.R. (1975). Purveyance for War and the Community of the Realm in the Late Medieval England. *Quarterly Journal Concerned with British Studies*, 7(1), 300-316.
- Loades, D. (1997). *Tudor Government*, Blackwell Publishers, Oxford.
- McKechnie, W.S. (1914). *Magna Carta*, James MacLehose and Sons, Glasgow.
- McKechnie, W.S. (1917). Magna Carta 1215-1915. H.E. Maden (Ed.), *Magna Carta Commemoration Essays*. Royal Historical Society, Londra, 1-25.
- Meredith, O. H. (1939). *Economic History of England: a Study in Social Development*, Pitnam, Londra.
- Merriam- Webster (2021a). Scutage. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/scutage> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021b). Carucage. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/carucage> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021c). Tallage. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tallage> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021d). Dame. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dame#etymology> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021e). Auxiliary. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/auxiliary> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021f). Purveyance. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/purveyance#h1> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021g). Danegeld. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/danegeld> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021h). Lastage. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/lastage> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021i). Scavage. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/scavage> (erişim adresi: 02.07.2021).
- Merriam- Webster (2021j). Tax. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tax#h1>
- Mitchell, S. K. (1914). *Studies In Taxation Under John And Henry III*, Yale University Press, Londra.
- Ormrod, W. (1990). The Peasants' Revolt and the Government of England. *Journal of British Studies*, 29(1), 1-30.
- Oman, C.S. (1989). *The Great Revolt of 1381*, Greenhill Books, Londra.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (2020). Saint Augustine, <https://plato.stanford.edu/entries/augustine/#:~:text=Augustine%20was%20perhaps%20the%20greatest,deepest%20and%20most%20lasting%20in%20fluency.&text=Throughout%20his%20work%20he%20engages,which%20he%20knew%20from%20firsthand> (erişim adresi: 22.01. 2021).
- Tait, J. (1968). *The medieval English borough; studies on its origins and constitutional history*, Manchester University Press, New York.
- Turner, R.V. (2003). *Magna Carta*, Routledge, Londra.
- Uluatam, Ö. (2014). *Kamu Maliyesi*, İmaj Yayınları, Ankara.
- Warren, W.L. (1987). *The Governance of Norman and Angevin England*, Edward Arnold, Londra.
- Waugh, S. (1991). *England in the reign of Edward III*, Cambridge University Press, New York.
- Yerli, K. (2018). Shakespeare’ın Kral John İsimli Oyunu ve Magna Carta’yı Yeni Tarihselcilik Işığında Anlamak. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 241-259.
- Yılmaz H.H. VE M. Biçer (2010). Parlatmentonun Bütçe Hakkını Etkin Kullanımının Yeni Bütçe Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, (158), 201-225.